Eğitim Fakültesi Dergisi, Yıl. **2** Sayı. **2** - **2016** (77-95)

Uluslararasılaşma – Ne kadar, Kime ve Sonuç?

Füsun ÖZERDEM*

Özet

Dünya nüfusunun ve yaşam kalitesinin artmasıyla ortalama yaşam süresi uzamakta olup dünya nüfusu 9 milyarı bulacak şekilde artacaktır. Artan nüfus eğitime duyulan talebi de beraberinde getirecek ve özellikle yükseköğretim alanı sadece eğitim alanı için değil, hayatın geri kalan diğer kısımları için de ciddi bir potansiyel oluşturacaktır. Sınırların gitgide yok olmaya yüz tuttuğu bir ortamda küreselleşmenin de etkisiyle yükseköğretime erişim çok daha kolaylaşmışken ve hatta yaşadığımız şehirde bile birden fazla aynı nitelik ve niceliğe sahip yükseköğretim kurumu bulabiliyorken nitelikli insanları kendi kurumlarına çekebilmek için eğitim kurumlarının ne gibi stratejileri olmalıdır? Bunun yanı sıra buralardan mezun olan kişiler yarışa girdiklerinde en dış kulvardaki ile en iç kulvardaki kişinin eşit rekabet gücünü sağlayacak fırsatlar sadece yükseköğretim ile verilen eğitimle mi sınırlıdır? Uluslararasılaşmanın farklı biçim ve mekanizmalarını kullanarak farklı ülkelerde eğitim almayı tercih etmiş kişinin bu eğitim sonucunda beklentisi sadece iyi bir iş mi bulmaktır ve eğitim veren kurum da uluslararasılaşmanın neticesinde sadece adını uluslararası arenada duyurmak mı istemektedir? Kültürel, dilsel ve dinsel benzerlikler yurtdışı eğitim alma tercihlerinde oldukça belirgin midir? İç savaşların bu tercihlerde rolü nedir?

Bu makale bu sorulara farklı bakış açılarıyla yaklaşırken aynı zamanda Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi uluslararası öğrenci profilinden yola çıkarak uluslararasılaşmanın mekanizmalarını açıklayacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Uluslararasılaşma, Benzerlikler, Muğla, Yükseköğretim*

* *Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, fusunozerdem@mu.edu.tr*

Internationalisation- How, to Whom and Result?

Abstract
As a result of the increase in world population and the quality of life, life expectancy is prolonged and the world population will go up to be 9 billion. The growing population will bring along the demand for education and especially the higher education area will generate a serious potential not only for the educational area but also for the other institutions of life. In an atmosphere where the borders tend to disappear, what kind of strategies the higher education institutions should employ in order to attract qualified people to their institutions while the access to higher education is becoming more accessible with the effects of globalization and when finding more than one higher education institution in our home town has become easier more than ever, Moreover, when the graduates of these schools find themselves in a competition, are the opportunities for equal employment for the outer and inner competitors just limited to education by higher education institutes? Is the person who has studied in different countries while using various kinds and mechanisms of internationalization expected to find a good job as a result of this education and does the institution wish to become prestigious in the global arena? Are the cultural, lingual and religious similarities distinctive for foreign education preferences? What is the role of the civil wars in these preferences?

This article will explain the mechanisms of internationalization based on the profile of international students in Muğla Sıtkı Koçman University, while approaching to these questions from different perspectives.

Keywords: *Internationalization, Similarities, Muğla, Higher Education*

Giriş

Uluslararasılaşma yükseköğretimde önemli bir duruma dönüşmeye başlamıştır. Bilgi ekonomisi, genel olarak bilindiği üzere, küresel bir ağ olup dünyanın her yerinde de üniversiteler küresel karşılıklı bağımlılığın nimetlerini toplamak ve hatta insanların olup biteni sadece kendi perspektiflerinden görmelerini sağlayacak risklerden kaçınmak için birçok açıdan "bağlanmaya" cesaretlendirilmektedir. Uluslararasılaşmanın etrafında bulunan bu gerilimlerin varlığı bazı soruları gündeme

getirmektedir: uluslararasılaşmanın tanımı ve önemini açıklarken kimin uluslararasılaştırılmasından bahsediyoruz?

Son yirmi yılda uluslararasılaşma girişimleri hızla büyümüştür ki bu durum bize uluslararasılaşma projelerinin "değeri" sorusuna ait bir yöneliş olduğunu göstermektedir. Bazı üniversitelerin nakit para sıkıntısı çekmeleri, bu üniversitelerin hangi uluslararası projeye yatırım yapmak istediklerini belirlemektedir. Bu üniversiteler tarafından seçilecek projenin kendi kurumlarının amaç ve gelecek planları için gerekli olan durumu sağlayacağına dikkat etmelidirler. Dünya üzerindeki birçok gelişmiş ülke - Amerika Birleşik Devletleri (ABD), İngiltere, Avustralya - özellikle yükseköğretimin uluslararasılaşma politikaları çerçevesinde kendi yükseköğretim sistemlerini dünyanın çeşitli bölgelerine hem nitelikli iş gücü sağlamak hem de kendi ülkelerinin refah seviyelerini artırabilme noktasında bir rekabet ortamı oluşturabilmek adına güçlü bir argüman olarak kullanmaktadırlar. İlk durum özellikle İngiltere ve çeşitli Avrupa ülkeleri için önemli bir sebep iken özellikle ABD'deki lisansüstü eğitim almak için gelen yabancı öğrenciler ise ülkenin geleceğinde bilginin ve bilimin gelişmesinde bir kaynak olarak görülmektedir (Cerna, 2014).

Uluslararasılaşma, ortak derece programları dahil olmak üzere, çevrimiçi (online) kurslar, işbirlikçi araştırma projeleri ve öğrenci değişimleri gibi birçok farklı tarzı içermektedir. Uluslararası ortaklıklarının devamlılığını sağlamak maliyetli bir durum oluşturabilir ve bunların birçoğu da, çok farklı nedenlerden dolayı, verimli de olmayabilir.

Uluslararasılaşma "işini" anlayabilme adına geliştirilmiş nispeten kritik bir yaklaşım ise çok farklı açıdan uluslararasılaşmanın değerini kontrol altında tutacak etik uygulamaları araştırmaktadır. Başka bir perspektiften uluslararasılaşma, uluslararası projeler için farklı bir değer biçimi oluşturmak ve müdahil olan aktörlerle birlikte çalışabilmektedir.

Uluslararasılaşma günümüzde küreselleşmenin etkisiyle tek bir merkeze bağlı kalmayan birçok farklı kurumla iş birliği içinde olup bu işbirliklerinden de farklı farklı kurumlar ortaya çıkarmıştır. Bu işbirlikleri kurumsal alanda artış göstermiş ve süreç içerisinde yükseköğretim kurumları daha fazla önem kazanmıştır (Çetinsaya, 2014, s. 141). İletişimin ve ulaşımın hızla

geliştiği 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren günümüze kadar dünyada meydana gelen değişimler pek çok alanda olduğu gibi yükseköğretim alanında da bir çok gelişmeye sebep olmuştur. Modernleşen ve büyüyen yükseköğretim, devletlerin ve bireylerin dikkatini çekmiş ve kalkınma ve refah için bu alanlara yönelimleri artmıştır. Yükseköğretimin uluslararasılaşma sürecinde az gelişmiş ülkelerin kalkınma çabalarındaki artış, gelişmiş ülkelerin nitelikli insan gücüne duydukları gereksinim, artan küreselleşme ile birlikte ortaya çıkan seyahat kolaylığı, ülkeler arasında iş birliği ve etkileşimin artması, üretim ilişkilerindeki değişim, hızla artan nüfus, kişilerin kendi ülkelerinin dışında farklı bir entelektüel birikimden yararlanma arzusu ve daha bir çok sebep günümüzde uluslararası öğrenci hareketliliğinin önemli bir seviyeye gelmesi sonucunu doğurmuştur (Kalkınma Bakanlığı, 2015 s.10).

Bin dokuz yüz yetmişlerde dünyada 800 bine yakın olan uluslararası öğrenci sayısı günümüzde 4,5 milyona yaklaşmış olup, bu sayının 2020 yılında 8 milyonun üstünde olacağı öngörülmektedir. Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü'nün (OECD) yükseköğretimin geleceğine ilişkin yaptığı kapsamlı projeksiyon çalışmasına göre; 2030 yılında dünyada, belirginleşeceği öngörülen eğilimlere ilişkin bazı tespitler öne çıkmaktadır. Buna göre öğrencilerin, öğretim elemanlarının ve kurumların hareketliliğini kapsayan sınır ötesi ve ulus-aşırı yükseköğretim genişleyecek; akademik araştırmalarda uluslararası iş birlikleri artacak; araştırma kapsamında özellikle Kuzey Amerika açık ara üstünlüğünü devam ettirecek olsa da, Asya ve Avrupa'daki yükseköğretim sistemlerinin küresel etkisi de zamanla artacak; özel finansmanın payı ile birlikte çalışmaya dayalı fonlama artacak ve özel ve sınır ötesi yükseköğretimin önemi ve yaygınlığı arttıkça, kalite güvencesinin de önemi artacaktır (Çetinsaya, 2014, s.142).

Türkiye gelişen ve hızla büyüyen ekonomisiyle birlikte son yıllarda daha fazla atılımlar yaparak uluslararası öğrenci hareketliğinden daha çok pay alma çabasına girmiştir. Bu bağlamda öncelikle Büyük Öğrenci Projesi (BÖP) başlatılmış, daha sonra bu proje Başbakanlık Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) bünyesinde Uluslararası Öğrenciler Başkanlığı ismiyle kapsamı ve içeriği gözden geçirilip yenilenilerek devam ettirilmiştir.

Uluslararasılaşma süreci içerisinde Türkiye'deki üniversiteler de birçok yenilik, girişim ve faaliyetlerde bulunmuşlardır.

Dünyada uluslararasılaşma

Uluslararası eğitim, bir öğrencinin eğitimine vatandaşı olduğu ülkenin dışında başka bir ülkede devam etmesi olarak tanımlanabilir. Bu tanıma, öğrencilerin katılım durumuna göre iki anlam yüklenebilir: Birinci anlam, ülkeler arası öğrenci değişim programları göz önünde bulundurularak oluşturulan daha dar kapsamlı bir anlamdır. İkinci ve daha geniş anlamı ise şöyle özetlenebilir: Öğrencilerin, artık ülkelerin birbirine daha çok bağlı olduğu (mecazi olarak 'küresel bir köy' haline geldiği) dünyada, kendi istekleriyle çeşitli ülkelerde aktif bir şekilde eğitime katılım sağlamaları uluslararası eğitimin tanımı oluşturur (Hayden, 2006).

Yükseköğrenime verilen önem küreselleşmenin de etkisiyle, yaşadığımız dünyanın ortak dilini, kültürünü ve iş yapma metotlarını daha iyi anlayıp öğrenmelerini sağlamak için artırılmıştır. Hükümetler ve kişiler, öğrencilerin ufuklarını genişletmelerini bu sayede sağlamaya çalışmaktadırlar.

Yüksek nitelikli iş gücüne olan ihtiyaç yükseköğrenime verilen önemin artmasına sebep olmuştur. Küresel ekonomiye uyum sağlamak isteyen ülkeler küresel vizyona sahip iş gücüne ihtiyaç duymaktadırlar. Bu bağlamda 'dünya vatandaşı' olarak adlandırabileceğimiz kişilerin yetiştirilmesi de elzemdir. Uluslararası eğitim bunun başlangıcı olacaktır. Uluslararası eğitim yolunu kullanmış olmak 'dünya vatandaşı' olabilmenin ana koşullarından biridir.

Ayrıca sağladığı imkânlar, kazandırdığı değerler, yaşattığı deneyimler ve bunlar gibi birçok kazanım elde edilmektedir. Uluslararası eğitime duyulan ihtiyaç uluslararası öğrenci sayılarının büyük oranlarda ve hızlıca artmasını sağlamıştır.

Yükseköğretim kurumları uluslararası eğitim sektörünün ana öğeleridir. Üniversiteler başta olmak üzere yükseköğretim kurumları geçmişten bu güne bilginin üretildiği, harmanlandığı, zenginleştirildiği, yorumlandığı, eleştirildiği ve aktarıldığı kurumlar olarak süregelmişlerdir. Sosyo-ekonomik yapının gerekliliği olan insan gücünün yetiştirilmesiyle

beraber yeni jenerasyonun yeteneklerini geliştirme, kültürel ve bilimsel kabiliyetlerini güçlendirme, eleştirel düşünce görülerini geliştirme gibi görevler bu kurumların ana görevleri olarak addedilmiştir. Bilgi üretme ve aktarma, yenilikçi ve eleştirel bakış açısını yayma ve kalifiye insan gücü yetiştirme gibi özellikleri ile yükseköğretim kurumları, toplumun geleceğini inşa etme özelliğine sahip aktörlerdir. Bu sebeplerle, yükseköğretim kurumları, günümüz dünyasında siyasal ve toplumsal açıdan oldukça faal olmuşlardır. Bilginin üretildiği ve her durumda doğrunun savunucusu olan üniversiteler, insanlığın durumunu iyileştirme ve ifade özgürlüğünün anlamını koruyabilmesi gibi etik değerleri de sahiplenmişlerdir (Keohane, 2006).

Küreselleşen dünyada, ülkeler ve insanlar arasındaki ilişki ve etkileşimin artması sebebiyle, insan, öğrenci, öğretim üyesi akışı ve değişimi, bilgi ve teknolojisindeki gelişmeler de hızla artmaktadır. Bu sebeple kültürel etkileşim, çok kültürlü eğitim, eğitimin evrensel işlevleri, uluslararası işbirliği, rekabet vb. konular sıklıkla gündeme gelmektedir. Ülke sınırlarının önem kaybettiği bu zamanlarda üniversitelerin geleceğe yönelik amaçlarını uluslararası boyuta taşımaları ve bu yönde yeni amaçlar belirlemeleri büyük önem taşımaktadır (Küçükcan ve Gür, 2009).

Uluslararası öğrenciler

Uluslararası öğrenciler, genç ve dinamik nüfusun az olduğu gelişmiş ülkeler başta olmak üzere birçok ülkede, uluslararası rekabet gücüne ve ekonomik kalkınmaya önemli ölçüde katkıda bulunan insan kaynağı olarak değerlendirilmektedir. İnsan kaynağı olarak sağladıkları katkılara ek olarak, uluslararası öğrencilerin ödediği öğrenim, seyahat, konaklama ve gündelik ihtiyaç harcamaları bulundukları ülkenin ekonomisine direkt girdi sağlamaktadır. Uluslararası öğrenci dolaşımı, ülkeler arasında sosyal ve akademik etkileşim sağlayıp, işbirliğini artırdığından önemli bir dış politika aracı olarak değerlendirilmektedir (Özoğlu, Gür ve Coşkun, 2012). Günümüzde birçok ülkede, hükümetler ve liderler öğrencilerin kendilerini geliştirmeleri ve dünya dilini ve kültürünü daha iyi kavramaları için yükseköğrenim fırsatlarına verdikleri önemi artırmışlardır. Birçok ülke bu konuda farklı politikalar geliştirerek uluslararası öğrencilere fırsatlar sunmaktadır. Böylece bugün dünyada uluslararası öğrenci hareketliliği çoğalmıştır. Başta gelişmiş ülkeler olmak üzere birçok ülke bu

hareketlilikten pay almak için yeni politikalarla adım atmıştır. Uluslararası öğrenci hareketliliği, bir öğrencinin vatandaşı olduğu ülkeden eğitim amacıyla ayrılarak seyahat etmesi sonucu oluşmaktadır. Uluslararası eğitim hareketliliği tek çeşit bir eğitim hareketliliği değildir. Bunlar; yabancı dil eğitimi, yükseköğrenim ve mesleki eğitim ve kariyer eğitimi gibi temel başlıklar altında toplanabilirler.

Üç yıl veya daha uzun süreler için gidilen okulları kapsayan hareketlilik tipinde ABD ve İngiltere için yüksek lisans derece; geri kalanlar için lisans eğitimine denk gelen teori temelli okullar ile ilgili yapılan hareketlilik bulunmaktadır. En az 2 yıllık ancak bir önceki tanımdaki süreden daha kısa süreli teknik ve mesleki bilgilerin pratikte uygulanmasına yönelik açılan kurslara yapılan hareketlilik de bir çeşidi oluşturmaktadır (OECD, 2011). Kişilerin uzmanlık seviyelerini geliştirebilmeleri için katıldıkları programlara yönelik hareketlilik türü ise ileri düzey araştırma (doktora) türüdür. Genellikle ilk söylenen hareketlilik tipi dünyadaki yükseköğrenim öğrenci hareketliliği içinde daha fazla tercih edilmektedir. Bu hareketlilik tipinin tercih oranının yüksekliği ise, yükseköğrenimin girişi niteliğinde ve meslek sahibi olmak için kilit rolde olması şeklinde açıklanabilmektedir.

Uluslararasılaşmayı etkileyen faktörler

Bilim ve teknoloji alanında, ekonomide, siyasal kurumlarda, sosyo-kültürel değerlerde ve daha pek çok alanda dinamik değişimlere tanık olmaktayız. Tüm bu farklılaşmalar, yükseköğretim sektörünü, yükseköğretim hizmetlerini, üniversite kavramını, üniversite yönetim modellerini, eğitim ve öğretim yöntemlerini köklü bir şekilde değiştirmektedir (Aktan, 2007).

Üniversitelerin geçmişten bugüne süregelen durumları sahip oldukları koşullar ve imkânlar değiştiği için, üniversitelerde değişim göstermektedirler. Sözgelimi, değişen paradigma nedeniyle ulus-devlet yapılanması, küreselleşme ve uluslararasılaşmayla gittikçe zayıflamaktadır. Bu sebeple üniversiteler daha fazla küresel roller üstlenmektedirler. Özellikle son 10 yılda uluslararası eğitimin hızlı bir şekilde gelişmesi ve uluslararası eğitim sektörünün hızla büyümesi sağlanmıştır. Üniversitelerin küresel roller üstlenmesi, dünyada uluslararası eğitimi ve uluslararası eğitim sektörünü etkileyen birtakım dinamikler ve eğilimler bulunmaktadır (Altbach, 1999).

Küreselleşme, fikirlerin, görüşlerin, pratiklerin, teknolojilerin küresel düzeyde kullanılması dünya ölçeğinde ekonomik, siyasal ve kültürel bütünleşme, sermaye dolaşımının küreselleşmesi, ulus-devlet sınırlarını aşan yeni ilişki ve etkileşim biçimlerinin ortaya çıkması, mekânların yakınlaşması, dünyanın küçülmesi, sınırsız rekabet, serbest dolaşım, pazarın dünya ölçeğinde büyümesi ve ulusal sınırların dışına çıkması özetle dünyanın tek pazar haline gelmesidir (Kaçmazoğlu, 2002). Dünyada ortak konuşulan bir dilin ortaya çıkması sebebiyle bu dili öğrenmek ve bu dilde eğitim alabilmek için insanlar seyahatler yapmaya başlamıştır. Bu da uluslararası eğitim sektörünün büyümesini sağlamıştır.

Bilgi çağı dediğimiz bu dönem, bilginin üretim için temel kaynak olduğunu, bilgi ve iletiminin üretimi yaygınlaştırdığını, bilgi üretimi ve dağıtımında çalışanların çoğunlukta olduğunu, sürekli öğrenme ve bilgilenme yoluyla değişme ve gelişmenin kaçınılmaz hale geldiği yeni toplumsal ve ekonomik örgütlenme dönemini işaret etmektedir (Öğüt, 2003). Öğrenmeyi herkes için olanaklı kılan bilgi çağı, yeni eğitim teknolojilerinin gelişmesine ve ilerlemesine de yol açtığı için (Reddi, 1991) "Sanayi Devrimi"nden sonra insanlığın geçmişten bugüne dek tanık olduğu en önemli olay olarak değerlendirilmektedir.

"Enformasyon Devrimi"nin ekonomik, siyasal, toplumsal ve kültürel alanlarda ve ilişkilerde köklü değişimlere yol açacağı öngörülmektedir (Kaplan, 1991).Uluslararası eğitim alanında bunun en belirgin örnekleri de görülmektedir. Bilgi çağında eğitim, her ülkeden insanın sadece bulunduğu yerden değil, dünyanın neresinden isterse istesin ulaşabileceği durumdadır.

Küreselleşme ile oluşan bu kavram, bir ülkenin, ulusal politikasını küresel pazarın gereklerini, rakiplerine göre daha etkili karşılayabilme yeteneğinde olacak şekilde sürdürebilmesini ifade etmektedir (Toulmin, 1999, s. 906). Eğitim burada devreye girmektedir. Küreselleşme, küresel rekabetin ülkelerden çok, uluslararası şirketler arasında olmasına yol açan bir süreci hızlandırmış, ulusal hükümetlerin ekonomik rollerini azaltmıştır. Günümüz dünyasında küresel rekabet, Japonya ile ABD, İngiltere ile Almanya veya Avrupa ile ABD arasında olmaktan çok; Fuji ile Kodak, Apple ile Samsung, Compaq ve Toshiba, Boeing ile Airbus arasında olmaktadır (Toulmin, 1999, s. 905).

Siyasi sistemleri her ne olursa olsun, dünyadaki gelişmiş ve gelişmekte olan bütün ülkelerin yükseköğretimi düşünüldüğü zaman, karşımıza çıkan en önemli eğilim, özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında yükseköğretim alan nüfusun artmasıdır. Yükseköğretime katılım öncelikle Amerika'da, sonra Avrupa'da, sonrasında ise gelişmekte olan ülkelerde büyük ölçülerde artmıştır. Modern toplumunve ekonominin eğitimli insana olan ihtiyacının artması yükseköğretime katılımı da büyük ölçüde etkilemiştir.

Gün geçtikçe elde edilen teknolojik gelişmeler (bilgisayar, yazılım, nanoteknoloji, tıp, uzay gibi alanlarda) sonucu, bilişim teknolojilerinin ucuzlaması ve kullanım alanlarının yaygınlaşması bilgi akışını hızlandırmış, zaman, mekan ve mesafe algılamalarını değiştirmiş, kültürleşme sürecine hız ve boyut kazandırarak küresel değerlerin oluşmasına sebep olmuştur. Bununla birlikte hızlanarak gelişen teknolojiler, insanların bu alanlarda iş olanağı edinebilmesi için yükseköğrenime olan ihtiyacı zorunlu kılmaktadır. İhtiyaç duyulan personel, kurumsal işletmeler ve devlet tarafından sertifika ya da diploma ile işe alınmaktadırlar ve bu durum üniversiteyi önemli bir kurum haline getirmektedir. Ayrıca teknoloji, hem gelişmekte olan hem de gelişmiş ülkelerdeki üniversitelerde daha yaygın kullanılmaktadır. Açık üniversite ve çevrimiçi (online) eğitim gibi alternatifler denenmektedir. Bu sayede uluslararası eğitime katılım daha kolay bir hal almıştır. Mesleki eğitimin önem kazanmasıyla üniversiteler iş dünyasıyla daha iyi ilişkiler kurmak durumunda kalmışlardır. Bu nedenlerle müfredatlarını güncel sosyo-ekonomik ihtiyaçlara göre belirlemeye çalışmaktadırlar. Gelişmiş ülkelerdeki öğrencilerin beşeri bilimler ve edebiyat gibi alanlara ilgisi azalmıştır. Türkiye'de örneğine sıkça rastlanan, iş dünyası üyeleri tarafından üniversitelerin kurulmasına yol açan sebep, iş dünyasının kendi ihtiyaçlarına yönelik mesleki eğitime ihtiyaç duymasıdır. Bu eğilimler ve dinamikler yükseköğretim sektöründe hizmetlerin sunumu, organizasyonu ve yönetimi, finansmanı, eğitim yöntemleri ve araçları diğer konularda büyük etkiler ve sonuçlar doğurmaktadır.

Uluslararasılaşmanın Yükseköğretim Kurumlarına Etkisi

Hizmet sektörü ihracatı, tüm dünyadaki işçi maliyetleri rekabetinin gelişmekte olan ülkeler lehine bozulması nedeniyle önem kazanmıştır. Bu neden göz önünde tutularak, bu durumun getirileri de mal üretimine göre birçok farklı faydalar sağlamaktadır. Hizmet sektörünün en önemli

parçalarından birisi olan eğitim sektörü de bu bakımdan birçok ülke için çeşitli farklı anlamlar içermektedir. Gittikçe küreselleşen dünya içerisinde sadece bir ülke sınırlarını kapsayan eğitim sisteminden bahsetmek yanlıştır. Artık eğitim, ülkelerin birbirlerine ihraç edebileceği bir hizmet ürünü haline gelmiştir ve bununla birlikte ülkenin kendisine de fayda sağlamaktadır. Eğitim uzun süreli planlamalar yapılabilen bir alandır ve sermayesi insandır. Bu durumdan dolayı uluslararası eğitim, birçok ülke için, uluslararası alanda söz hakkına sahip olabilmesi için çok önemlidir. Yapılmış veya yapılacak olan yatırım ile birlikte ülkeye getirilen öğrencilerin uzun dönemli siyasal, sosyal, ekonomik ve akademik olarak sağlayacakları katkıları göz ardı edilmeyecek düzeylere gelmektedir. Nitekim Hizmet Ticareti Genel Anlaşması (GATS) tarafından çıkarılmış olan hizmet ihracatı çalışmasının altını çizdiği temel noktalar, hizmet ihracatının doğrudan faydalarının yanında dolaylı faydalarını da dikkat çekmektedir (Egron-Polak, 2005).

Uluslararası eğitim, nitelikli insanların ülkeler arası ulaşımının sağlanmasında atılacak ilk adımdan biridir. Uluslararası eğitim ile yabancı öğrencinin, bulunduğu ülkedeki çalışma imkânlarını ciddi bir şekilde düşünmesini sağlamaktadır. Buna ek olarak, içinde bulunduğumuz çağın getirmiş olduğu birtakım değişimler (demografik değişimler, küreselleşme ve yeni teknolojiler), eğitim kurumları bu yeni değişimlere hızlı bir şekilde cevap vermeye ve adapte etmeye zorlamaktadır (Duderstadt, 2000). Her uluslararası öğrenci, gittiği ülkenin eğitim kurumundan iyi bir eğitim almayı hedeflemektedir. Eğer bu eğitim kurumları uluslararası arenada söz sahibi olmak,uluslararası öğrenciler tarafından tercih edilmek istiyor ise, bu eğitim kurumları için eğitim kalitelerini yükseltme zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Devletlerin karşılaştığı bir takım sorunlara (sağlık, eğitim, kentsel gelişim, çevre, uluslararası ilişkiler, ekonomik rekabet, savunma ve ulusal güvenlik) karşı doğru ve güvenilir bilgiye dayalı çözüm üretebilmeleri, sahip oldukları eğitim kurumlarının kalitesi ve güvenilirliği açısından olumlu bir görünüm yaratmaktadır.

Uluslararası eğitim, bilim, ekonomi, eğitim gibi çeşitli alanlarda söz sahibi olabilmek adına önemli bir araçtır. Uluslararası eğitim tarafından sağlanan tanınmışlık uluslararası arenada önemli bir yer tutulmasını sağlar. Dünyada yaşanılan hızlı küreselleşme ve gelişmekte olan teknoloji süresince

uluslararası piyasalarda uzmanlaşma ve teknoloji geliştirme kabiliyeti rekabet gücünün önemli unsurları oluşturmaktadır. Rekabet avantajı unsurlarının sürekli geliştiği ve değiştiği bu süreçte, iletişim ve bilgi teknolojileri iş yapma şekillerinde oldukça büyük değişiklikler meydana getirmiştir. Ekonomik gelişmelerde yoğun bilgi, yüksek katma değerli mallar ve hizmet ön plana çıkmıştır. Özellikle de işgücünün eğitim seviyesi ve bu iş gücünün gerekli yeteneklere sahip olması önemli hale gelmiştir. Bununla birlikte yükseköğretim kurumları bilgiyi üreterek, yorumlayıp şekillendirip genç kuşaklara kamu ve özel sektöre aktarmaktadır. Ayrıca gençleri eğiterek, kültürel mirası koruyup yeniden üreterek, güvenlik ve kalkınma için gerekli olan temel bilgi ve teknolojilerinin üretilmesine fayda sağlamaktadır ve alanında uzmanları eğitmesi ve toplumsal değişimi desteklemesiyle uluslararası rekabete önemli fayda sağlamaktadır.

Uluslararası öğrenciler okudukları üniversitelerde ev sahibi ülke öğrencileriyle birlikte okul içi ve okul dışı faaliyetler yapmaktadırlar. Bu faaliyetlerin ev sahibi ülkenin kültür ve sanat dünyasına olumlu etkileri bulunmaktadır. Ayrıca küreselleşmenin gereği olan çok kültürlü toplumsal yapılanmaların sonucu olarak sanat ve kültür de ihraç edilebilir seviyelere ulaşmıştır. Uluslararası öğrenci hareketliliğinin bu yapıya katkısı toplumların birbirini anlayış düzeylerinin artması ve bu durumla birlikte sanatsal ve kültürel değerlerin tanıtılmasını sağlamıştır.

Eğitim, ulusal ekonomilerin kalkınmasında katalizör görevi görmektedir. Bu durum sayesinde insanlar toplumda iş görmekte olan ekonomik, sosyal, kurumsal, politik ve teknolojik güçlerle ilgili olarak bir anlayış kazanmaktadırlar. Bu anlayış da durağan ve geri kalmış sosyal ve politik yapıların ve sistemlerin yıkılabilmesi ve yerine daha dinamik ve sağlıklı büyüyen bir ekonominin ortaya çıkarılabilmesi için gerekli bir şart olarak görülmektedir. Eğitim bireylere sağladığı özel yararlarla birlikte toplumsal açıdan yaratmış olduğu dış etkiler nedeniyle de ülkelerin ekonomik kalkınmalarında önemli rol oynamaktadır. Bireylerin eğitim seviyelerinde olan yükseliş nitelikli işgücü sıkıntısını ortadan kaldırmakta, bilimsel ve teknolojik yeniliklere hız kazandırmaktadır. Emeğin ve verimliliğin artması sonucunda ulusal gelir düzeyi hızla yükselmekte ve artırılan gelir daha adil bir biçimde pay edilir hale gelmektedir. Eğitim düzeyi artmış toplumlarda yönetim daha demokratik, ekonomik ve siyasal istikrarı sağlamak daha

kolay ve suç işleme oranları daha düşük olup eğitime yapılan yatırımların geri dönüşü fiziksel sermaye yatırımlarının geri dönüşüne oranla daha yüksektir (Öztürk, 2005).

Ülke refahının artırılması, insan gücünün düşük katma değerli faaliyetlerden daha ileri teknoloji kullanımını gerektiren daha yüksek katma değerli faaliyetlere doğru çekilmesine ve verimliliğin daha hızlı artırılmasına bağlıdır. Hizmet öncesi, hizmet sırası ve işbaşı eğitimine yapılan yatırımlar da işgücünün yeteneklerini geliştirerek verimlilikte daha fazla fayda alınmasını sağlamaktadır. Bu çerçevede eğitim-öğretim, bilim ve teknolojinin geliştirilmesi ve sanayileşmeye yeni bir hız kazandırılması önem sağlamaktadır. Bu amaçla; bilim ve teknolojilerdeki gelişme ve değişmelerin toplumumuzun ihtiyaçları yönünde eğitim alanında kullanılması, bu gelişmeleri ve değişmeleri mal ve hizmet üretimine aktarabilecek insan gücünün yeterli sayıda ve yeterli nitelikte yetiştirilmesi zorunluluğu bulunmaktadır.

Ekonomik teori, yüksek niteliklere sahip insanların başka ülkelere olan göçünün genel olarak göç alan ülkelerin ekonomisine fayda sağladığı görülmektedir. Yüksek nitelikli iş gücü sağlamak için uluslararası eğitim sadece uluslararası öğrencilere verilen eğitimle bitmemektedir. Uluslararası öğrencilerin çok büyük bir çoğunluğunun yükseköğretimde okuduğunu düşünürsek eğer, bu öğrencilerin yapacağı çalışmalar ve araştırmalar ev sahibi ülkeye "know-how" ve teknoloji bilgisi kazandırmak şeklinde geri dönüşü olacaktır. "Know-how ve teknoloji transferi" ev sahibi ülkenin kendisini geliştirme açısından temel yollardan birini oluşturmaktadır. Sanayileşme stratejilerinin bir parçası olarak bir çok gelişmekte olan ülke genellikle teknik alanlarda, personel eğitimini sağlamak için bir çok burs imkanı sağlamaktadır. Uluslararası öğrenci hareketliliğinin hem gelişmekte olan ülkeler hem de gelişmiş ülkeler arasındaki ilişkilerin ikili olarak artışı yükseköğrenimin uluslararasılaşması için teknoloji ve "know-how" aktarımının temel gerekçelerden biri haline geldiğini anlatmaktadır (Gürüz, 2011).

Uluslararası eğitim sayesinde öğrenciler küresel bir vatandaşlık anlayışı kazanmaktadırlar. Gittikçe küreselleşmeye başlayan dünyada, insanların sadece kendi tarihlerini, kültürlerini ve dillerini öğrenmeleri yeterli

olmayacaktır. Küresel ekonomide başarıyla çalışmak, farklı insanların kültürlerini ve özelliklerini bilmeyi gerektirir. Kendi yaşadığı ülkenin ışına çıkamayan insanların, küreselleşen bir dünyada başarılı olmaları çok zor olacaktır (Garner'dan aktaran Çalık, 2005).

Uluslararası öğrencilerin okuyacağı üniversiteyi belirlerken hayat tecrübelerini artırmak istemeleri, gidecekleri ülkedeki refah ve güvenlik seviyesi, gidilecek ülkenin saygınlığı, eğitimleri süresince yapacakları harcamaların miktarı, vize işlemlerinde kolaylıklar, mezun olunca ev sahibi ülkedeki iş bulma olanağı gibi etkenler karar aşamasında etkili olmaktadır. Bunlara ek olarak ise uluslararası öğrenci kabul eden okulların da öğrencileri kabul ederken birtakım şartları bulunmaktadır. Bu şartlar ülkeden ülkeye ve okuldan okula değişebilmektedir.

Uluslararası öğrencilerin yoğunlaştığı branşlar da incelendiğinde bilgi teknolojileri, mühendislikler ve sosyal bilimlerin alt dalı olan ekonomi, işletme, iş yönetimi gibi alanlara kadar çeşitlilik göstermesine rağmen öğrencilerin branşlarını belirlerken çalışmak istediği alanın ev sahibi ülkede ve kendi ülkesinde gördüğü değeri, eğitimini tamamladıktan sonra kurabileceği olası bağlantıları, iş imkanları gibi maddi sebeplerle birlikte, kendi ilgi ve yeteneklerini, hayalleri gibi birçok maddi olmayan sebepleri de göz önünde bulundurduğu görülmektedir.

Türkiye'de uluslararasılaşmaya yönelik veriler – öğrenci hareketliliği

Ülkemizde öğrenim görmekte olan uluslararası öğrencilerle ilgili yönetmeliklerde var olan tanımlamalara göre Türkiye için "uluslararası öğrenci'" ya da "yabancı uyruklu öğrenci" tüm derece ve dallardaki eğitim kurumlarında öğrenim görmekte olan veya Türkçe kurslarına katılan T. C. uyruğunda bulunmayan kişidir. 15 Temmuz 1950 tarihli, 5682 sayılı "Pasaport Kanunu" ve 5683 sayılı "Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun" ile birlikte diğer kanun ve yasal düzenlemeler; 14 Ekim 1983 tarihinde çıkarılan 2922 sayılı "Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Kanun"; 15 Nisan 1985 tarih ve 85/9380 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile "Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Yönetmelik"; 24 Mart 2010 tarihli 5978 sayılı "Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun" ve 17 Mart 2010 tarihli

Yükseköğretim Genel Kurul Toplantısı kararları, uluslararası öğrencilere yönelik düzenlemeleri belirtmektedir. Uluslararası öğrencilerin ülkemizde eğitim almasını kolaylaştırmak için "Yurtdışından Öğrenci Kabulüne İlişkin Esaslar" üzerinde yapılan düzenlemeler ile de bazı kolaylıklar sağlanmış olup aslında bunların uygulamalar neticesinde geliştirildiğini ancak daha da geliştirilmeye ihtiyaç duyduğunu söylemek mümkündür.

Bunlardan birincisi, yurt dışından öğrenci kabul etmek isteyen üniversitelerle ilgilidir. Bu durumda Yükseköğretim Kurulu onayı şart koşulmuştur. Yanı sıra ÖSYM, uluslararası öğrenci alacak yükseköğretim kurumlarından kontenjan önerilerini almakta ve Yurt Dışından Kabul Edilecek Öğrenci Kılavuzu'nda yer vermekte olup bu kılavuzun basım ve dağıtım tarihi ÖSYM Başkanlığınca belirlenmektedir. Daha önce yapılan Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı (YÖS) 2010-2011 eğitim-öğretim yılı itibariyle kaldırılmış olup uluslararası öğrenci kabulü sırasında, başvuruların değerlendirilmesinde, üniversitelerin uluslararası öğrenci alımında kullanması tavsiye edilen ve Yükseköğretim Kurulu tarafından onaylanan sınavlardan; lise bitirme sınavlarının (Abitur, International Baccalaureate, GCE, Tawjihi vs.) geçerlilik sürelerinin olmamasına ancak üniversite giriş sınavlarının (SAT, YÖS vs.) geçerlilik süresinin iki yıl olmasına karar verilmiştir. Devlet üniversitelerinin uluslararası öğrencilerden talep edecekleri öğretim ücretlerini ise Bakanlar Kurulu belirlemektedir. Ancak öğrencinin kabul edileceği programların belirlenmesi, kontenjanları, öğrenci nitelikleri gibi konuları üniversitenin kararına bırakmıştır.

YÖK, Üniversitelerin Kabul Koşullarına İlişkin İlkeler belgesinde uluslararası öğrenci alımı konusunda bazı kriterler belirlemiştir. Buna göre her ülkenin uluslararası öğrenci kabulüne ilişkin belirmemiş olduğu yöntemler, üniversitelerin senatolarınca kabul edilen bir yönetmelik ve yönerge şeklinde düzenlenerek bu düzenlemeler Yükseköğretim Kurulu'nun onayına sunulmaktadır. Üniversiteler tarafından belirlenen şartlara ve esaslara göre, yurt dışından okumak için gelecek olan uluslararası öğrenciler için maddi güvence miktarının belirlenmesi beklenmektedir. Türkiye'deki Yükseköğretim kurumlarında her aşamada eğitim görecek yurtdışından gelecek olan öğrenciler için Öğrenim Meşruhatlı Vize sahibi olmaları gerektiği gibi ayrıca ülkemizdeki Yükseköğretim kurumlarından da kabul edildiklerine dair "kabul mektubu" ve ya eşdeğer

bir belge düzenlemelerine olanak tanınmaktadır. Uluslararası öğrencilerin ülkemiz yükseköğretim kurumlarımızı seçmelerine olanak sağlamak için yükseköğretim kurumlarımızı tanıtıcı belgeleri hazırlamak, yükseköğretim kurumlarımızın yurtdışında gerçekleştirilen eğitim fuarlarına katılmalarını özendirmek ve başvuru yapan ve ya gelen tüm uluslararası öğrencilere yardım etmek maksadıyla üniversitelerin içerisinde Uluslararası Öğrenci Ofislerinin kurulması teşvik edilmektedir. Bunların yanında Yükseköğretim kurumları için belirlenmiş olan yurt dışından gelecek öğrenci kontenjanı içerisinde uygulanacak olan takvimi belirleyerek üniversitenin kendi akademik takvimi içerisinde belirtmesine ve kayıt yaptıran öğrencilerin bilgilerini Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'na bildirmesi beklenmekte olup uluslararası öğrencilerin Türkçe seviyelerinin, gidecekleri üniversite tarafından belirlenen şartlar ve belgelerin, ilgili yükseköğretim kurumu tarafından incelenmesine karar verilmiştir.

Bu kararlar uluslararası öğrenci sayısında artış görülmeye başlanmış olup 2011'de 7039 yeni uluslararası öğrenci kaydı yaptırmış ve 2010-2011 yılı içerisinde Türkiye'de eğitim alan uluslararası öğrenci sayısı 25.545 olmuştur. YÖK Başkanı Yekta Saraç, yükseköğretim kurumlarımızda eğitim gören uluslararası öğrenci sayısının son 3 yılda 2 katından daha fazla arttığını, 50 bin sınırına yaklaştığını belirterek, ülkemizdeki üniversitelerde görev yapan yabancı uyruklu öğretim elemanı sayısının da düzenli bir şekilde artış göstererek, 3 bini geçtiğini ifade etmektedir (htttp://www.hurriyet.com.tr/yok-baskani-sarac-uluslararasi-ogrenci-sayisi-50-bine-yaklasti-28996677).

Türkiye'ye en fazla ilgiyi Orta Asya ülkelerinin öğrencileri ilgi göstermekte olup özellikle Azerbaycan'dan ve Türkmenistan'dan yeni kayıtlar gelmektedir. Çok öğrenci gönderen bir diğer ülke ise Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'dir. Ancak diğer taraftan iç savaş yaşayan ülkeler hariç Orta Doğu ve özellikle Körfez ülkelerinden beklendiği kadar kayıt alınamamaktadır.

Avrupa coğrafyasından ise Türkiye'ye en yoğun ilgi gösteren ülke Almanya'dır. Bu durumda özellikle orada yaşayan Türk asıllı öğrencilerin geldiği düşünülmektedir. Almanya'yı Yunanistan, Bulgaristan, Bosna-Hersek ve Kosova'dan gelen öğrenciler takip etmektedir.

Araştırmaya örnek yer seçilen Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi uluslararası öğrenci profillerine baktığımızda, uluslararası öğrenci kabul etmeye başladığı zaman olan 2011-2012 eğitim-öğretim yılından bu yana 769 öğrenci sayısına ulaşmış olup en fazla öğrenci Azerbaycan'dan gelmektedir. Azerbaycan'ı Bulgaristan, Afganistan, Suriye, Kosova ve Yemen izlemektedir. Suriye'deki iç savaşın çıktığı yıl olan 2011 yılından bu yana öğrenci gelmesine rağmen geçmiş yıllarda oldukça az olan sayı 2015-2016 eğitim-öğretim yılında artmıştır. Yemen'den gelen öğrenci sayıları da dikkate alındığında iç savaşın başladığı yıl olan 2015 yılına kadar toplamda 21 uluslararası öğrenci kayıt yaptırmışken 2015-2016 eğitim-öğretim yılında 22 öğrenci üniversiteye kabul edilmiştir. Dolayısıyla iç savaşların uluslararası öğrenciler için yurtdışında eğitim görmeleri için de bir neden olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nde eğitim gören uluslararası öğrencilerin neden Muğla'yı tercih ettikleri araştırıldığında birbirinden farklı ya da birbirini besleyen birtakım bulgulara rastlanmıştır. Türkiye'deki üniversitelerin ve eğitim kalitesinin kendi ülkelerine göre daha iyi ve ileri durumda olması bunların başında gelmektedir. Çoğunlukla gerek kendi devletlerinden sağlanan gerekse Türkiye tarafından sağlanan burs imkanlarının cazip olduğu farz edilmektedir.

Ancak kendi imkanı ile gelen öğrencilerin sayısının burslu öğrencilerine oranla fazla olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu bulgu nispeten zayıflamaktadır. Sosyal, kültürel, etnik yapı, tarihi ve dini sebeplerden dolayı Türkiye'nin daha yakın hissedilmesi; ülkelerindeki Türk okullarının Muğla'ya yönlendirmesi neticesinde de Muğla'ya geldikleri bilgisine ulaşılmıştır. Daha önce Türkiye'de eğitim almış akraba, arkadaşlarının tavsiyeleri ise çok önemli bir yer tutmaktadır.

Türkiye'deki üniversitelerde öğrenim ücretlerinin uygun olması ve hayat şartlarının da uygun olması, Muğla'yı tercih etme sebepleri arasında yer almaktadır. Başka üniversiteler özellikle fuarlar aracılığıyla uluslararası öğrencileri üniversitelerine çekebiliyorken tecrübeler neticesinde Muğla'ya gelen öğrencilerin fuarlar aracılığıyla üniversiteyi tanıdığı ve tercih ettiği pek yer almamaktadır. Türkiye üniversitelerinin uluslararası alanda daha çok biliniyor olması, uluslararası öğrencilerin Muğla'ya gelmesi için

yeterli bir sebep değilken Türkiye'nin adının uluslararası arenada daha çok biliniyor olması oldukça önemli bir nedendir.

Sonuç Yerine – Daha Fazla Uluslararasılaşma İçin Öneriler

Daha fazla uluslararasılaşmanın önünde birtakım sorunlar bulunmakta olup çözüme kavuşturulduğu takdirde Türk yükseköğretiminin daha fazla uluslararasılaşağı umulmaktadır. Uluslararasılaşma alanında karşılaşılan sorunlar ve çözümleri dört başlıkla anlatılabilir.

YÖK düzeyinde çözülmesi gereken sorunların başında ortak eğitim programlarının belirlenmesi gelmektedir. Uluslararasılaşma alanında maalesef tek bir yönetmelik hazırlanmış olup yönetmelik ihtiyaçları karşılayamamakla beraber tüm yeni programlar için yeni bir protokol düzenlemeyi ve izin alınmasını zorunlu kılmaktadır. Denklik tanınan üniversitelerin ve araştırma kuruluşlarının listesinin YÖK tarafından uluslararası ilişkiler kurallarına uygun şekilde hazırlanması gerekmekte olup düzenli bir şekilde güncellenmelidir. Uluslararası öğrenci katılımını artırmak için üniversitelerin ilgi çekici öğretim programları hazırlanmalı ve özendirilmelidir. Uluslararası akademisyen gelişini artırmak için, uluslararası düzeyde ilgi çekici programlar geliştirilmeli, bununla beraber yeni araştırmacı kadroları açılmalı ve ortak işbirliği ile doktora programları geliştirilmelidir. Yurtdışından gelen araştırmacıların, proje, program, tez danışmalıklarına katılımın teşvik edilmesi önemlidir.

Üniversite ve ilgili birimleri tarafından dikkate alınması gereken sorunlar da bulunmakta olup bunların başında uluslararası hareketlilik programlarının hukuki, mali ve sosyal yönden takip ve idare edecek merkezi bir birim kurulması gerektiği, personel ve bütçe olarak desteklenmesi gerektiğidir.

Araştırmaların ve bilimin uluslararasılaşmasını etkileyecek etkinlikler düzenlenmeli ve genç araştırmacıların önü açılarak bu konularda teşvik edici çalışmalar yapılmalıdır. Uluslararası çalışmalarda bulunmak akademik performanslarda değerlendirmeye alınmalıdır. Uluslararası etkileşimi sağlıklı şekilde meydana getirecek derecede yabancı dil zorunlu olmalıdır. Sadece lisans değil, lisansüstü programların da yabancı dille öğretilmesi teşvik edilmeli ve yurt dışı öğrenci, eleman, akademisyen alımları artırılmalıdır.

KAYNAKÇA

Aktan, C., C. (2007). *"Yüksek Öğretimde Değişim: Global Trendler ve Yeni Paradigmalar"*, içinde: C., C. Aktan, Değişim Çağında Yüksek Öğretim, İzmir: Yaşar Üniversitesi Yayını.

Altbach, P.G. (Ed.). (1999). Private Prometheus: Private Higher Education and Development in the 21st Century. *Contributions to the Study of Education* No. 77. Connecticut: Greenwood Press.

Cerna, L. (2014). The Internationalisation of higher education: Three European universities in comparative perspective. *Working Paper No: 114,* Centre on Migration, Policy and Society, Oxford University, 1-26.

Çalık, T. , Sezgin, F. (2005). Globalization, information society, and education. *Kastamonu Education Journal*, Vol: 13, No: 1.

Çetinsaya, G. (2014). *Büyüme, Kalite, Uluslararasılaşma: Türkiye Yükseköğretimi İçin Bir Yol Haritası.* Eskişehir: Yüksek Öğretim Kurumu Yayınları.

Duderstadt, J. J. (2000). *A university for the 21st century*. Ann Arbor: University of Michigan Press.

Egron-Polak, E., (2005). *The Public Responsibility for Higher Education and Research-Conclusions and Suggestions*, Council of Europe Publishing.

Guruz, K. (2011). Higher Education and International Student Mobility in the Global Knowledge Economy, SUNY.

Hayden, M. (2006). *Introduction to International Education: International Schools and their Communities*. SAGE Publications Ltd.

Kaçmazoğlu, H. B. (Ocak 2002). Doğu-Batı Çatışması Açısından Globalleşme. Eğitim Araştırmaları 6: 44-55.

Kalkınma Bakanlığı, Kalkınma Araştırmaları Merkezi. (2015). *Yükseköğretimin Uluslararasılaşması Çerçevesinde Türk Üniversitelerinin Uluslararası Öğrenciler İçin* Çekim Merkezi Haline Getirilmesi, Ankara.

Kaplan, Y. (1991). *Giriş: Enformasyon Devrimi Efsanesi*, (Der ve Çev: Y. Kaplan), İstanbul: Rey Yayınları, 1-10.

Keohane, N. O. (2006). Higher Ground Ethics and Leadership in the Modern University, DUKE.

Küçükcan, T. , Gür, B. (2009). *Türkiye'de Yükseköğretim: Karşılaştırmalı Bir Analiz*. Ankara, SETA Yayınları.

OECD, (2011). *Education at a Glance 2011 OECD Indicators*, OECD Publishing.

Öğüt, A. (2003). *Bilgi Çağında Yönetim* (2. Baskı), Ankara: Nobel Yayıncılık.

Özoğlu, M., Gür, B., Coşkun İ. (2012). *Küresel Eğilimler Işığında Türkiye'de Uuslararası Öğrenciler*, Ankara, Seta Yayınları.

Öztürk, N. (2005). İktisadi kalkınmada eğitimin rolü. *Sosyoekonomi*, 1(1), 27-44.

Reddi, U., V. (1991). *Sanayi Devriminin Aşılması. Enformasyon Devrimi Efsanesi.* (Der ve Çev: Y. Kaplan), İstanbul: Rey Yayınları 345-370.

Toulmin, S. (1999). The ambiguities of globalization. *Futures, 31*, 905-912.

Üniversitelerin Kabul Koşullarına İlişkin İlkeler, Yükseköğretim Kurumlarının Yurt Dışından Öğrenci Kabulü Kriterleri. http://www.yok.gov.tr/content/blogcategory/222/43/, Erişim Tarihi: 02.03.2016.

YÖK Başkanı Saraç: Uluslararası öğrenci sayısı 50 bine yaklaştı. http://www.hurriyet.com.tr/yok-baskani-sarac-uluslararasi-ogrenci-sayisi-50-bine-yaklasti-28996677, 13 Mayıs 2015, Erişim Tarihi: 02.03.2016.